

A lepkész Schmidt Antal (1880–1966): a muzeológus és az igazgató öröksége a Magyar Természettudományi Múzeumban

BÁLINT Zs.* & KATONA G.

*Magyar Természettudományi Múzeum, Állattár, H-1088 Budapest, Baross u. 13
E-mail: balint@nhmus.hu, katona@nhmus.hu*

Abstract – Dr Antal Schmidt, lepidopterist by scientific interest, worked as staff member of the Hungarian Natural History Museum between the period 1903–1939. Personal data of Schmidt are given, with a list of all his 22 publications and 25 Lepidoptera names proposed as new for science. On the basis of archive records and documents the alphabetic list of 598 personalities he corresponded with is also compiled indicating the intensity of letter exchange. People whom Schmidt was in most intensive contact with, are briefly presented. With 12 figures.

Key words – Antal Schmidt, archives, bibliography, biography, correspondence, Hungary, lepidopterology, museology

BEVEZETÉS

Schmidt Antal (1. ábra) több mint három évtizedig, 1903-tól 1939-ig volt a Magyar Nemzeti Múzeum alkalmazottja. Ez a közel négy évtized Magyarország történetének különösen nehéz időszakára esik. Schmidt szolgálati ideje még a Monarchia békeéveiben kezdődött, de már akkor sötét felhők gyülekeztek az ország egén. Az I. világháborút, majd a Tanácsköztársaságot és a trianoni békeszerződést követően új Magyarország született 1920-ban. Erre az időszakra esik Schmidt Antal szolgálati éveinek második fele, ami a II. világháború kitörését megelőző hónapban fejeződik be.

Schmidt múzeumban eltöltött idejének első feléről részletes visszaemlékezés olvasható Soós Lajos (1879–1972) tollából (Soós 2002). Soós malakológus volt, és az entomológus Schmidt Antalhoz hasonlóan ugyancsak több évtizedig dolgozott a múzeumban. Gyakorlatilag azonos utat jártak be, állattári kollégák voltak. Schmidtről mégis csak könyvének utolsó két fejezetében tesz említést, mint „X úr”, aki 1919 februárjában megkapta az osztályigazgatói kinevezést. Soós a Tanácsköztársaság alatt szerepet vállalt. Ott fejezi be memoárját, hogy

* Kapcsolattartó szerző

Csiki Ernő (1879–1954) 1932-ben bekövetkezett nyugdíjaztatása után Schmidt Antal fejlebb lép a hivatalnoki ranglétrán, és állattári igazgató lesz. Schmidt szolgálati éveinek második feléről azonban már nincs olyan részletes megemlékezés, mint a „boldog békeidőkről”.

Bár Soós könyvét csak az ezredforduló után publikálták, kézírata hozzáférhető volt a Magyar Természettudományi Múzeum központi könyvtárában (KORSÓS & HORVÁTH 1996). Mivel Soós nemzedéke pár évtizede már eltávozott, „X úr” kiléte a kollégák között találgatásra adott okot. Miután azonban elolvastuk a 2002-ben megjelent Soós-könyvet, hamar egyértelmű lett, hogy Schmidt Antalról van szó (BÁLINT & KATONA 2012).

Schmidt Antal II. osztályba sorolt segédőrként került a lepkegyűjteménybe, amelynek vezetője akkor Horváth Géza (1847–1937) volt. Igazából azonban Pável János (1844–1901) látta el a kurátori teendőket, majd annak halála után Abafi-Aigner Lajos (1840–1909). Mindketten a századfordulós idők nagy lepkészei voltak. Schmidt Antal kettejük nyomdokain kezdte meg lepkészeti pályafutását, segédként Uhryk Nándor (1849–1909), majd Uhrik-Mészáros Tivadar (?–1946) dolgozott mellette. 1906-ban hivatalos kiküldetésben végigjárta a nagyobb németországi múzeumokat, 1908-ban I. osztályú segédőrré lépett elő. Ekkor már gyakorlatilag ő volt a lepkegyűjtemény kurátora, mivel tudjuk, hogy Abafi-Aigner Lajos egészsége megroppant. Schmidt a kurátori teendőket egészen Szent-Ivány József (1910–1988) kinevezéséig (1936) lelkiismeretesen ellátta, miközben a hivatali ranglétrán egyre feljebb lépett.

A *Magyar Életrajzi Lexikon* (ANONYMUS 2014) rövid, tömör és az általunk ismert adatokkal majdnem mindenben egyező Schmidt Antal-szócikket tartalmaz. Ám annak megítélésére, hogy Schmidt milyen szerepet játszott a magyar lepkészet, illetve a Magyar Természettudományi Múzeum életében, nem elégséges, ahogy Soós Lajos könyve, illetve a róla szóló újabb kurta megemlékezés (MÉSZÁROS & VOJNITS 1972: 105) sem. Schmidtnek a két világháború közötti tevékenysége pedig ismeretlen. Szabóky Csaba *A lepkészet története Magyarországon* című könyvének szócikke Schmidt Antalról bővebb és tárgyilagosabb, de a forrást vagy a forrásokat – mint a legtöbb esetben – a szerző nem tünteti fel. Így nem oszlatja el a kételyt az olvasóban, hogy néhány más, ebben az egyébként nagyszerű munkában olvasható életrajzi adathoz hasonlóan, a Schmidtre vonatkozóak nem hibásak vagy pontatlanok-e, vagy éppen a sokszor félrevezető szájhagyományra alapozottak (lásd SZABÓKY 2007).

Schmidt Antal levéltári anyagait (hivatali jelentések és levelezések, egyesületi és közéleti ügyek, pénzügyi és személyi iratok, „Csiki Ernő kontra Schmidt Antal akták”) a Magyar Természettudományi Múzeum Tudománytörténeti Gyűjtemény (MTMTGy) E/23/11-14 jelzetű fondja őrzi, továbbá az E/27 jelzet alatt néhány személyes tárgy is található. Ezt az anyagot feltehetően Alodiatoris

Irma (1912–1988) antropológus-tudománytörténész (MAKRA 2013) rendezte. Maga a levelezés tételesen feldolgozott (B 495 jelzet alatt), de a többi irat és dokumentum katalogizálása még várat magára. Néhány Schmidt Antallal kapcsolatos dokumentum található még a Magyar Természettudományi Múzeum Állattárának Lepkegyűjteményében (MTMÁL), a „Régiségek” fondban, Schmidt Antal neve alatt.

1. ábra. A fiatal Schmidt Antal szolgálati éveinek derekán (1918) (Magyar Természettudományi Múzeum, Állattár, Lepkegyűjtemény: „Régiségek”)

Fig. 1. The young lad Antal Schmidt in the middle of his career (1918) (HNHM, coll. Lepidoptera, archives)

Ezzel a közleménnyel a célunk a Schmidt Antal személye körül fennálló bizonytalanságokat eloszlatni, illetve múzeumi és lepkészeti munkásságát dokumentumok alapján bemutatni. Ezt öt fejezet segítségével tesszük. Ezek közül a „Schmidt Antal muzeológiai munkássága” a Tudománytörténi Gyűjtemény Schmidt Antal fondjában található levelezéssel kapcsolatos alapvető információkat teszi közkinccsé, ismertetve a fond tartalmát. Tartalmazza továbbá a „Schmidt Antal levelezőpartnereinek betűrendbe állított névjegyzékét” és a „Schmidt Antallal intenzív levelezésben álló személyek” listáit.

Mint látni fogjuk, Schmidt Antal ismert személyiség volt (2. ábra). Bízunk benne, hogy közleményünkkel megadjuk munkásságának és személyének az öt megillető tiszteletet, és ennek eredményeként elfoglalhatja méltó helyét a magyar tudománytörténetben.

ÉLETRAJZI ADATOK

Személyi adatok – Születési hely és időpont: Lugos, 1880. február 9. Apja neve: Schmidt Fridolin (tisztviselő); anyja neve: Seemann Rozália. Halálozási hely és időpont: Budapest, 1966. szeptember 17.

2. ábra. Schmidt Antal az állatkerti Gundel étteremben Cerva Frigyes és Herman Ottó társaságában (Magyar Természettudományi Múzeum, Állattár, Lepkegyűjtemény: „Régiségek”)

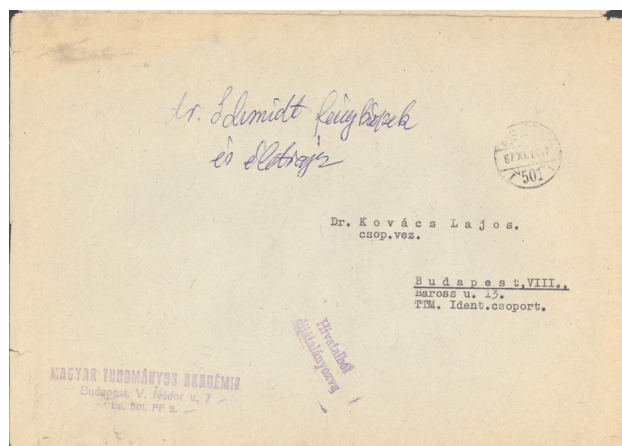
Fig. 2. Antal Schmidt with fellow zoologists Frigyes Cerva and Ottó Herman in the restaurant Gundel of the Budapest Zoo (HNHM, coll. Lepidoptera, archives)

Iskolák – Győri Katolikus Gimnázium (1–4. osztály); Pápa, Református Gimnázium (5–8. osztály; érettségi: 1899. június 30; minősítés: jó; természetrajz: jeles). Pázmány Péter Tudományegyetem 1899–1903 (doktorátus: 1913. július 14; minősítés: Cum Laude Zoologia-Anthropologia-Minerologia).

MTM hivatali pálya – Próbaszolgálat: 1903-tól; II. osztályú segédőr: 1904. június 22.; I. osztályú segédőr 1908. július 13.; őri cím és jelleg: 1912. február 5. (kinevezés: július 3.); igazgató őri cím és jelleg: 1918. január 29. (kinevezés: augusztus 9.); osztályigazgató: 1919. február 15.; igazgatói cím: 1935. június 28. (kinevezés: 1936. június 30.); nyugdíjazás: 1939. augusztus 1.

A Schmidt Antal fondjában 497/776 jelzet alatt található „Dr. Schmidt Antal életrajzi adatai” című, írógéppel készült dokumentumot vélhetőleg Allodiatoris Irma állította össze saját, a fondban szintén megtalálható kézirásos összegzése alapján. A Schmidt személyes adataira és hivatali előmenetelére vonatkozó dokumentum első vagy második másolata az MTMÁL-ban található. Az MTMTGy fondban sem másolatot, sem pedig eredeti példányt nem találtunk.

A Schmidt-fond átnézése során megtaláltuk azokat az iratokat, amelyekből Allodiatoris kigyűjthette az adatokat. A nyugdíjazás gépelt időpontját ceruzával kijavították, a kézírás Allodiatoriséra emlékeztet. A halálozási időpont is helyesbítve van, tollal bejegyezve, Kovács Lajos írásával. Maga a dokumentum Gozmány László hagyatékában volt, egy Kovács Lajosnak címzett borítékban (3. ábra), néhány fényképpel együtt.

3. ábra. A lepkegyűjtemény tudományos munkatársának, Kovács Lajosnak 1967-ben címzett boríték, rajta dr. Gozmány László kézírásával: „dr. Schmidt fényképek [//] és életrajz” (Magyar Természettudományi Múzeum, Állattár, Lepkegyűjtemény: „Régiségek”)

Fig. 3. Envelope, addressed in 1967 to the staff member of the Lepidoptera collection Lajos Kovács, with Dr László Gozmány’s handwriting: „photos of dr. Schmidt [//] and biography” (HNHM, coll. Lepidoptera, archives)

Az említett dokumentum kitér Schmidt Antal külföldi utazásaira is. Levelezése, közleményei, és a múzeumi példányok alapján kirajzolódnak nyugat-európai gyűjtőútjai: Franciaország (1925, 1926 és 1930), Spanyolország (1926 és 1927), továbbá Olaszország (1931, 1937 és 1938) és több erdélyi gyűjtőút is. A Schmidt által gyűjtött lepkék az MTM-be kerültek. Hivatalos kiküldetésben ismereteink szerint Schmidt kétszer járt: végiglátogatott néhány híres németországi intézetet és gyűjteményt (SCHMIDT 1907a), és a magyar küldöttség tagjaként részt vett Berlinben a VII. Nemzetközi Rovartani Kongresszuson (SZENT-IVÁNY 1939).

Magyarországi (illetve Kárpát-medencei) gyűjtései és kutatásai részben magán-, részben pedig állami finanszírozásúak voltak. Bejárta a történelmi Magyarország és Erdély tájait, így gyűjtött a Magas-Tátrában és a Liptói-havasokban, továbbá a Bánátban (elsősorban Herkulesfürdő környékén), az erdélyi Mezőségeken és a Retyezátban. Útjairól szakcikkeiben emlékezik meg. Sokat gyűjtött a főváros környékén és a Pesti-síkságon. Itt kell megemlítenünk az *Oxytrypia orbiculosa* életmódjával kapcsolatos kutatásait is, amit két koronauradalom területén, a Magyar Nemzeti Múzeum támogatásával végzett (4. ábra).

4. ábra. Schmidt Antal által nevelt *Oxytrypia orbiculosa* (Esper, 1799) nőstény példány; egyben a faj életéről szóló tanulmányban megjelent színes képen ábrázolt lepke modellje (Magyar Természettudományi Múzeum, Állattár, Lepkegyűjtemény: 31A/1)

Fig. 4. Female specimen of *Oxytrypia orbiculosa* (Esper, 1799), reared by Antal Schmidt; also serving as a model of the imago depicted in the colour plate of the work published in 1909 dealing with the life history of the species (HNHM, coll. Lepidoptera: 31A/1)

5. ábra. Charles Boursin felvétele 1927-ben Schmidt Antalról, a párizsi Museum National d'Histoire Naturelle parkjában; a kép hátoldalán Boursin-féle felirattal (Magyar Természettudományi Múzeum, Állattár, Lepkegyűjtemény: „Régiségek”)

Fig. 5. Photo of Antal Schmidt taken by Charles Boursin in 1927, in the front gardens of the Museum National d'Histoire Naturelle; with the ventral side inscription of the photographer (HNHM, coll. Lepidoptera, archives)

Az első világháborút követően szoros szakmai kapcsolatot alakított ki a párizsi Charles Boursin (1901–1971) kollégával (5. ábra), továbbá a bajorországi Franz Daniel (1895–1985) és Walter Forster (1910–1986) lepkészekkel. Utóbbiak az ő tanácsára látogattak vele együtt 1929-ben Pusztapesztérre (DANIEL & KOLB 1929), a Kis-Balatonhoz (1932), majd gyűjtöttek Bátorligeten (1934) (DANIEL *et al.* 1935, OSTHELDER 1937). Ez a kapcsolat később sem szakadt meg, mivel a II. világháború után a bajor állattani gyűjtemények igazgatója Walter Forster lett, aki egészen haláláig szoros baráti és szakmai viszonyt ápolt nemcsak a múzeumi vezetéssel (Székessy Vilmosmal, majd Kaszab Zoltánnal), hanem a lepkegyűjtemény vezetőivel is (Gozmány Lászlóval és Vojnits Andrással).

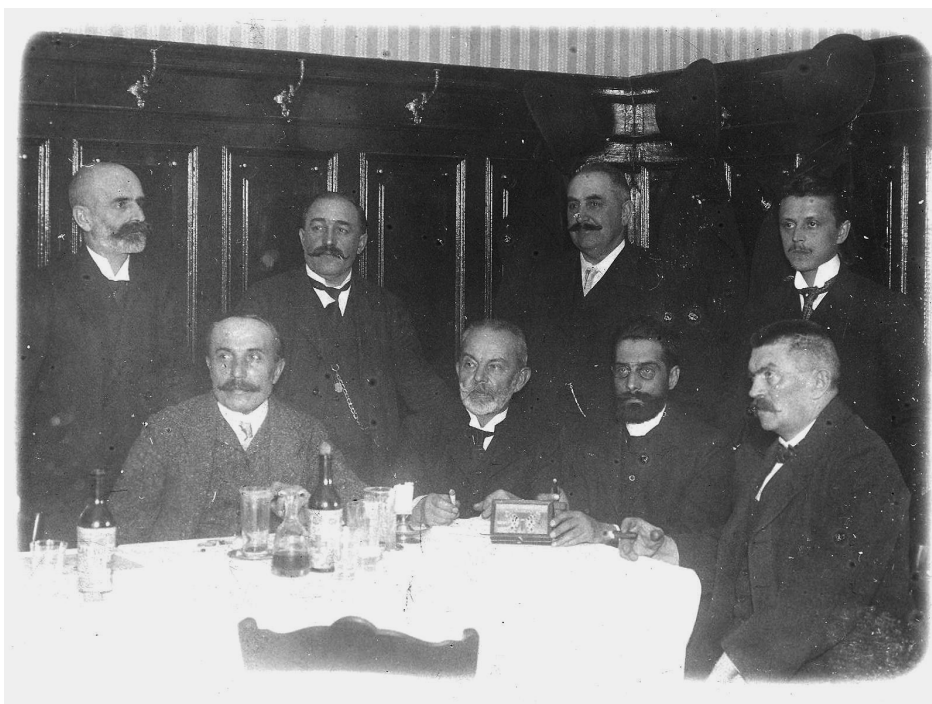
Furcsa, hogy Schmidt nyugdíjba menetele (1939) után nem találjuk nyomát sem lepkészeti, sem pedig múzeumi tevékenységének. Dokumentumok bizonyítják, hogy 1905-ben belépett a Magyar Királyi Természettudományi Társulatba, amelynek ülésén 1906-ban elő is adott, de később már nem találkozunk nevével (HORVÁTH & KORSÓS 1994). A Magyar Entomológiai Társaság egyik alapító tagja volt, és a rovarászok legszűkebb körébe tartozott (6. ábra) (ANONYMUS 1912b). A Társaság ülésein ugyancsak tartott előadást (ANONYMUS 1912a, 1913). Az újrászerveződött Magyar Rovartani Társaság tagjai között nevét már nem olvashatjuk, és később sem adott elő. Ugyanígy, nem találtunk róla nekrológot a halála után megjelenő *Állattani Közlemények* vagy a *Folia entomologica hungarica* oldalain sem.

Ennek a minden bizonnyal kényszerű hallgatásnak az okát a személyes kapcsolatokra is nagy hatást gyakorló tudomány- és társadalompolitikai eseményekben kereshetjük. A Schmidt Antalt „X úrként” elfogult módon bemutató Soós Lajos hivatali pályafutását nagymértékben befolyásolta a Tanácsköztársaságban betöltött szerepe. Ez a trianoni döntés utáni Magyarország első évtizedében – az 1920-as években – fontos hivatalok betöltésénél komoly hátrányt jelentett. Később ez a szemlélet megváltozott, és a tudományos életbe Soós Lajos ugyanúgy visszatérhetett, akárcsak a közműben szerepet vállaló más, ma már történelmi jelentőségű személyek, például Bartók Béla vagy Kodály Zoltán a művészeti életbe. Mivel azonban Schmidt Antal a 1920-as évek Magyarországon kapott múzeumi vezetői beosztást, ezt a „bizalmatlan” álláspontot kellett képviselnie és érvényre juttatnia. Soós Lajos ugyancsak „X urat” teszi felelőssé a magyar rovarászati elévülhetetlen érdemeket szerzett Csiki Ernő kényszerű nyugdíjaztatásáért. A II. világháborút követő politikai és társadalmi változások során mind Csikit, mind pedig Soóst teljes mértékben rehabilitálták, nagy tisztelet vette őket körül a múzeumban és az újrászerveződő tudományos társasági életben. Vélhetőleg ebben az új milióban Schmidt nem találta vagy nem akarta megtalálni a helyét. Mivel halála után kollégái nem emlékeztek meg róla sem a múzeumban, sem pedig a Rovartani Társaságban, feltételezhetően helyesen érezte: személye

nem volt kívánatos. Sírja a Farkasréti temetőben volt. A sírt a közelmúltban felszámolták, mivel senki se váltotta meg (ANONYMUS 2003).

SCHMIDT ANTAL KÖZLEMÉNYEI

A MTMÁL-ben található beérkezési, illetve felvételi sorrendben számozott különnyomat-gyűjtemény katalógusa alapján kigyűjtöttük a Schmidt Antal nevéhez fűződő közleményeket. Ugyancsak kikerestük az MTMÁL szerzők szerinti különnyomat-gyűjtemény „Schmidt” dobozából az ott elhelyezett szakcikkeket. Ezen túlmenően „Schmidt Antal” kereséssel kilistáztuk a MATARKA adat-

6. ábra. Rovarász asztaltársaság, balról jobbra, állók: dr. Szedlacsek Lajos főorvos, Eröss Lajos főreáliskolai tanár, dr. Kertész Aba udvari főorvos (a Magyar Entomológiai Társaság elnöke), dr. Schmidt Antal; ülők: Cerva Frigyes tisztviselő, Szlabey Ernő, a Magyar Királyi Államvasutak főigazgatója, Lósy József polgári iskolai igazgató, Ulbrich Ede múzeumi tisztviselő (Magyar Természettudományi Múzeum, Állattár, Lepkegyűjtemény: „Régiségek”)

Fig. 6. Table company of entomologists, standing from left to right: Dr Lajos Szedlacsek (chief medical officer), Lajos Eröss (high school teacher), Dr Aba Kertész (court chief medical, president of the Hungarian Entomological Society), Dr Antal Schmidt; sitting from left to right: Frigyes Cerva (officer), Ernő Szlabey (Hungarian State Railways Director General), József Lósy (middle school director), Ede Ulbrich (museum officer) (HNHM, coll. Lepidoptera, archives)

bázisban (www.matarka.hu) fellelhető minden művet, illetve „Anton Schmidt”, „Schmidt Antal”, „Lepidoptera” (stb.) kereső szavakkal az interneten gyűjtöttünk további adatokat. Ezek alapján készült el a publikációs jegyzék Microsoft Office Excel munkalapon.

A cikkeket megjelenésük szerint sorrendbe állítottuk és megszámoztuk. A hivatkozásban mindig magyar címet adunk először, majd idegen nyelvűt. Ha idegen nyelvű volt az eredeti cím, azt megelőzi a szögletes zárójelbe tett, általunk fordított magyar cím. Ha az eredeti cím magyar volt, kerek zárójelben követi a cikkben megadott idegen nyelvű összefoglalásban olvasható cím, vagy szögletes zárójelben az általunk fordított angol cím.

Schmidt Antal számba vett 22 közleményéből a legelső egy előadás-összefoglaló, a harmadik pedig doktorátusi témájával kapcsolatos megfigyeléseit publikálja. További négy muzeológiai jellegű (2, 7, 10–11). Két cikk foglalkozik a sokáig magyar endemizmusnak tartott *Oxytrypia orbiculosa* híres lepkefajjal; (8–9; az 1913-ban megjelent cikk tulajdonképpen az 1912-ben publikált kibővített változata). A fennmaradó cikkek faunisztikai (6, 12, 22) vagy leíró jellegűek (4–5, 13–20), vagy a két diszciplínát vegyítik (21).

1. SCHMIDT ANTAL 1906: A Precis octavia Cram. kelet-afrikai lepke alakköréről. [On the „Ras-senkreis” of the east African butterfly Precis octavia Cram.] – *Természettudományi Közlöny* 38(446): 641.
2. SCHMIDT ANTAL 1907a: A németországi múzeumokról. [On the museums in Germany.] – *Rovartani Lapok* 14(9–10): 185–192.
3. SCHMIDT ANTON 1907b: [Hozzájárulás a gerincvelő felépítésének és a végtagok fejlődésének tanulmányozásához.] Beitrag zum Studium des Verhältnisses von Rückenmarksbau und Extremitätenentwicklung. – *Journal für Psychologie und Neurologie* 9: 1–14.
4. SCHMIDT A. 1909: [Egy új magyarországi Crambidae-ről]. Über eine neue Crambide [sic!] aus Ungarn. – *Archivum Zoologicum* 1(9): 31–32.
5. SCHMIDT ANTAL 1910: Crambus hungaricus. – *Rovartani Lapok* 17(3): 37–38.
6. SCHMIDT ANTAL 1911a: Adatok Magyarország lepkefaunájához. [Data to the Lepidoptera fauna of Hungary.] – *Rovartani Lapok* 18(4): 53–55.
7. SCHMIDT ANTAL 1911b: Báró Vécsey István. [Baron István Vécsey.] – *Rovartani Lapok* 18(7): 97–99.
8. SCHMIDT ANTAL 1912: Az *Oxytrypia orbiculosa* Esp. fejlődési viszonyai. (Die Entwicklungsgeschichte von *Oxytrypia orbiculosa* Esp.) – *Annales historico-naturales Musei nationalis hungarici* 10: 617–637.
9. SCHMIDT ANTAL 1913: Az *Oxytrypia orbiculosa* Esp. fejlődési és elterjedési viszonyai. [The life history and distribution of *Oxytrypia orbiculosa* Esp.] – *Rovartani Lapok* 20(3–6): 33–64.
10. SCHMIDT ANTAL 1918: A rovargyűjtemények megóvása a penészesedéstől. [Protecting insect collections from mold.] – *Természettudományi Közlöny* 50(705–706): 552.
11. SCHMIDT ANTAL 1923: 100 éves lepkegyűjtemény a Magyar Nemzeti Múzeumban. Ochseneimer Ferdinánd emlékezete. (100-jährige Schmetterling-sammlung im Ungarischen National Museum. Zur Erinnerung an Ferd. Ochseneimer.) – *Rovartani Lapok* 26(4–6): 49–59.

12. SCHMIDT ANTOINE 1928: [Adatok a Tengeri Alpok megye lepkefaunájának ismeretéhez.] Contribution a L'Étude de la Faune des Lépidoptères du Département des Alpes-Maritimes. – *Lepidoptera* 3(3): 1–10.
13. SCHMIDT ANTON 1930a: [Egy új európai Psodos faj összehasonlítva a coracina-csoporttal és a Ps. alpinata-val.] Eine neue europäische Psodos-Art im Vergleich zur coracina-Gruppe und Ps. alpinata Scop. – *Internationale Entomologische Zeitschrift* 24(3): 25–32.
14. SCHMIDT ANTON 1930b: [Egy új tortricida Erdélyből.] Eine neue Tortricide aus Transsylvanien. – *Internationale Entomologische Zeitschrift* 24(9): 116–118.
15. SCHMIDT ANTON 1930c: [Két új palearktikus Crambus-faj (Pyralidae).] Zwei neue palaearkt. Crambus-Arten (Pyralidae). – *Internationale Entomologische Zeitschrift* 24(29): 309–312.
16. SCHMIDT ANTON 1931: [Egy új Timandra forma Spanyolországból.] Ein neue Timandra-Form aus Spanien. – *Internationale Entomologische Zeitschrift* 25(6): 57–59.
17. STEMPFFER H. & SCHMIDT A. 1932: [Tanulmányok két gyakran összekevert licenidán: Lycaeides argyrognomon Bgstr. és Lycaeides ismenias Meigen (Insularis Leech) és azok rasszai Közép- és Kelet-Európában.] Studien über zwei oft verwechselte Lycaeniden: Lycaeides argyrognomon Bgstr. und Lycaeides ismenias Meigen (Insularis Leech) und deren Rassen in Mittel- und Ost-Europa. – *Internationale Entomologische Zeitschrift* 25(43): 429–437, (44): 441–447, (45): 449–457.
18. SCHMIDT A. v. 1933: [Új spanyol mikrolepidopterák.] Neue spanische Microlepidopteren. – *Boletín de la Sociedad Española de Historia Natura* 33: 397–405.
19. SCHMIDT A. 1934a: [A Boarmia danieli Wrli nősténye.] Das ♀ von Boarmia danieli Wrli. – *Zeitschrift des Oesterreichischen Entomologen-Vereines* 19(3): 17.
20. SCHMIDT A. 1934b: [Az Egea culminaria mindezidáig ismeretlen nősténye.] Das bisher unbekannte ♀ von Egea culminaria Ev. – *Zeitschrift des Oesterreichischen Entomologen-Vereines* 19(4): 26–27.
21. SCHMIDT ANTON 1934c: [F. le Cerf és G. Talbot urak által a marokkói Nagy-Atlaszban gyűjtött Pyralidae anyagáról.] On the Pyralidae collected by Messrs. F. le Cerf and G. Talbot in the Great Atlas of Morocco. – *Annals and Magazine of Natural History* 10(14): 533–546.
22. SCHMIDT A. 1935: [Jegyzetek az erdélyi Retezat hegység lepkefaunájáról.] Notes sur la Faune des Lépidopteres du Massif du Retezat en Transylvanie. – *L'Amateur de Papillons* 7(14): 217–224; (15): 225–234.

A SCHMIDT ANTAL ÁLTAL LEÍRT TAXONOK LISTÁJA

A közlemények mindegyikét végigolvastuk, az újonnan javasolt neveket ki-gyűjtöttük. Excel munkalapon rögzítettük a kapcsolódó cikk sorszámát, megjelenési évét, az eredeti tudományos név többtagú kombinációját, a leíró nevét és a leírás évszámát, a típus jellegét és ivarát, a típuspéldány őrzőhelyét, majd a típus-példány lelőhelyére vonatkozó adatokat (ország, lelőhely). Ebből a munkalapból készítettük a listát.

A listában a neveket fajcsoportnév szerint betűrendbe állítottuk, majd záró-jelben megadtuk a taxon által képviselt családot. A kettőspont után megadtuk a taxon nevének eredeti többtagú kombinációját hivatkozva a leírás helyére (leíró neve, a publikáció éve és az oldalszám), majd a típusra vagy típusokra (és azok őrző

intézményére vagy intézményeire), az országra, ahonnan a típusanyag származik, és idézőjelben a típuslelőhelyre, amit betű szerint írtunk ki a közleményből.

Schmidt Antal a közleményeiben összesen 25 új fajcsoportnevet javasolt, a legtöbbet a molylepkék (*Microlepidoptera*) két családjában: *Pyralidae* (17) és *Tortricidae* (4). További három név a *Geometridae*, egy pedig a *Lycaenidae* családot képviseli.

A típuspéldányok őrzőhelyének neveit a következőképpen rövidítettük: BMNH = British Museum (Natural History) (= Natural History Museum), London; MNCN = Museo Nacional Ciencias Naturales, Madrid; MTM = Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest; MNHN = Museum National d’Histoire Naturelle, Paris; NHMW = Naturhistorisches Museum, Wien.

1. *althamana* (*Tortricidae*): *Tortrix (Cnephasia) althamana* Schmidt, 1933: 401, szüntípusok (MNCN és MTM), Spanyolország: „Sierra Espuña (Prov. Murcia)” és „Alhama de Murcia (Prov. Murcia)”.
2. *arroundella* (*Pyralidae*): *Pyrausta arroundella* Schmidt, 1934c: 545, holotípus (BMNH), Marokkó: „Great Atlas: Arround”.
3. *atlassica* (*Pyralidae*): *Aglossa atlassica* Schmidt, 1934c: 542, holotípus (BMNH), Marokkó: „Great Atlas: Tinmel”.
4. *bolivariellus* (*Pyralidae*): *Crambus bolivarellus* Schmidt, 1930c: 310, szüntípusok (MNCN és MTM), Spanyolország: „Escorial and Montarco”.
5. *comae* (*Geometridae*): *Timandra amata* f. (spec. n.?) *Comae* Schmidt, 1931: 57, holotípus (MTM), Spanyolország: „Murcia”.
6. *danapriensis* (*Lycaenidae*): *Lycaeides ismenias danapriensis* Stempffer & Schmidt, 1932: 451; holotípus (coll. Stempffer [MNHN]), Ukrajna: „Kirillovskie ogvragi (Umgeb. Kiev)”.
7. *dioszeghyi* (*Geometridae*): *Psodos dioszeghyi* Schmidt, 1930a: 25, szüntípusok (MTM), Románia (Erdély): „Alpen-Region des Retezat-Gebirges in Transsylvanien, in der Umgebung des Zanoga-Sees”.
8. *escalerellus* (*Pyralidae*): *Crambus escalerellus* Schmidt, 1933: 397, szüntípusok (MNCN és MTM), Spanyolország: „Arenas de San Pedro am Fusse der Sierra de Gredos”.
9. *escorialana* (*Tortricidae*): *Epiblema escorialana* Schmidt, 1933: 403, holotípus (MNCN), Spanyolország: „Escorial (Prov. Madrid)”.
10. *hermosa* (*Tortricidae*): *Phalonia (Conchylis) hermosa* Schmidt, 1933: 401, holotípus (MNCN), Spanyolország: „Sierra Espuña (Prov. Murcia)”.
11. *hungaricus* (*Pyralidae*): *Crambus hungaricus* Schmidt, 1909: 31, szüntípusok (MTM), Magyarország: „Zentral-Ungarn bei Mezőberény (Komitat Békés)”.
12. *ifniensis* (*Pyralidae*): *Aglossa ifniensis* Schmidt, 1934c: 541, holotípus (BMNH), Marokkó: „Great Atlas: Lake Ifni, south edge below lake”.
13. *joiceyella* (*Pyralidae*): *Eromene joiceyella* Schmidt, 1934c: 538, holotípus (BMNH), Marokkó: „Great Atlas: Tinmel, S.E. slopes in the Oued”.
14. *jolanella* (*Pyralidae*): *Selagia jolanella* Schmidt, 1933: 398, holotípus (MNCN), Spanyolország: „Montarco (Madrid)”.
15. *kasbahella* (*Pyralidae*): *Dattinia kasbahella* Schmidt, 1934c: 543, holotípus (BMNH), Marokkó: „Taroudant, Gardens of Kasbah”.
16. *lecerfi* (*Pyralidae*): *Syria lecerfi* Schmidt, 1934c: 539, holotípus (BMNH), Marokkó: „Great Atlas: Tinmel”.

17. *melaina* (Geometridae): *Boarmia danieli* ab. *melaina* Schmidt, 1934a: 17, holotípus (MTM), Magyarország: „Kleinen Plattensee (Balaton-Szentgyörgy, Kom. Somogy)”.
18. *maroccana* (Pyrilidae): *Aglossa pinguinalis* L. var. *maroccana* Schmidt, 1934c: 540, szüntípusok (BMNH) Marokkó: „Great Atlas: Tinmel”.
19. *menonoma* (Pyrilidae): *Yyria menonoma* Schmidt, 1934c: 539, holotípus (BMNH), Marokkó: „Tinmel”.
20. *meridionalis* (Pyrilidae): *Pyralis farinalis meridionalis* Schmidt, 1934c: 543, szüntípusok (BMNH), Marokkó: „Taroudant, Sous district and Aguerd-el Had”.
21. *obscura* (Pyrilidae): *Aphomia sociella* ab. *obscura* Schmidt, 1934c: 534, holotípus (BMNH), Marokkó: „Tinmel, zone of lavenders”.
22. *pseudoflorella* (Pyrilidae): *Nephoptyx pseudoflorella* Schmidt, 1933: 400, szüntípusok (MNCN és MTM), Spanyolország: „Sierra Espuña (Prov. Murcia) und bei Alhama de Murcia (Prov. Murcia)”.
23. *talboti* (Pyrilidae): *Scoparia talboti* Schmidt, 1934c: 544, holotípus (BMNH), Marokkó: „Great Atlas: Arround”.
24. *telekiellus* (Pyrilidae): *Crambus telekiellus* Schmidt 1930c: 309, szüntípusok, (MTM), Tunézia: „Les Chènes, Bel-Melitia, Taberka” és Algéria: „La Croix”.
25. *wassiana* (Tortricidae): *Tortrix wassiana* Schmidt, 1930b: 116, szüntípusok (MTM és NHMW), Románia (Erdély): „Reteyzát” és „Bucsecs”. (10. ábra)

SCHMIDT ANTAL TUDOMÁNYOS MUNKÁSSÁGA

Bár a Schmidt Antalról szóló életrajzi összeállítás szerint „elsősorban a molylepkék rendszertanával foglalkozott”, mi inkább úgy fogalmazzunk, hogy két molylepkecs család faji sokféleségét kutatta, illetve a *Lycaeides* és *Psodos* nagylepkegenuszok taxonómiai kérdéseire kereste a választ. Rendszertani problémákat Schmidt csak az *Oxytrypia orbiculosa* kapcsán írt esszéjében érint, akkor is kizárólag a tárgyalt fajra vonatkozóan.

Az említett *Oxytrypia orbiculosa* kutatásait folytatandó kezdett el a „*Melanargia suwarovius*” életmódjával foglalkozni, de a kitörő világháború és a faj kikapcsolása a kutatás folytatását nem tette lehetővé (BÁLINT & KATONA 2013). A Trianon utáni Magyarországon sem hagyott fel a faunisztikai kutatással, és a gyűjteményi példányok tanúsága szerint intenzíven gyűjtött szerte az országban, különösen a Balaton környékén, a Dunántúli-középhegységben és a Duna–Tisza közén (BÁLINT *et al.* 2006). Számos klasszikus lepkésző hely vagy terület felfedezése részben vagy teljesen az ő nevéhez fűződik (Bátorliget, Budakeszi: Hársbokor-hegy, Dörgicse, Fenyőfő, Vörs stb.).

Mint igazgató ör időt szakított arra, hogy a lepkegyűjteményt rendezze, és újabb anyagokat szerezzen be gyűjtés vagy csere útján. Számos, még át nem rendezett lepkegyűjteményi tárlófiók őrzi keze munkájának nyomát. Jellegetes kalligrafikus betűkkel írt cédulái könnyen azonosíthatók (7. ábra).

Kapcsolatainak és érdeklődésének köszönhetően ő teremtette meg a már világhírű magyar Noctuidae-kutatás alapjait azzal, hogy felállította a pale-

arktikus lepkegyűjtemény idevonatkozó részét, aminek törzsanyagát részben a Bartha Viktor-féle gyűjtemény és a Charles Boursinnel cserélt anyagok képezték. Ugyancsak ő figyelt fel a Kárpát-medencei Microlepidoptera-fauna ismeretének hiányosságára, felállította a molylepkegyűjteményeket, és különös figyelmet fordított azok gyarapítására. Schmidt Antalnak nem kis érdeme van abban, hogy a fiatal Gozmány László mint a lepkegyűjtemény kurátora, a 20. századi lepkészet kiemelkedő alakja lett (BÁLINT *et al.* 2007), és egy szépen felállított Kárpát-medencei és palearktikus molylepkegyűjtemény öreként kezdhette meg nagyszerű pályáját (lásd BÁLINT *et al.* 2011), és bizonyos kérdésekben még „Tóni bácsihoz” fordulhatott tanácsért (Gozmány László, személyes közlés).

SCHMIDT ANTAL MUZEOLÓGIAI MUNKÁSSÁGA

Az MTMTGy-ben levő Schmidt Antal-fond tájékozódó átvizsgálása után a következő munkamódszert alkalmaztuk: a rendelkezésre álló katalógusban talál-

7. ábra. A palearktikus Geometridae-gyűjteményben Schmidt Antal kurátori munkáját tükröző tárlófiók (9A/6): kézzel írt fajcédulák és különféle bejegyzések (Magyar Természettudományi Múzeum, Állattár, Lepkegyűjtemény: 9A/6)

Fig. 7. One of the Geometridae drawers of the Palearctic region, still reflecting the work of Antal Schmidt as curator: handwritten labels and notes (HNHM, coll. Lepidoptera: 9A/6)

ható 598 névből Excel munkalapon listát készítettünk. A listában a levelezésben álló személyeket betűrendben soroljuk fel, utána zárójelben jelezzük a levelezés nagyságát (Sz = szórványos, kevesebb mint tíz dokumentum; R = rendszeres, több mint 10 dokumentum és I = intenzív, több mint 30 dokumentum); a katalógusban feloldatlanul maradt személyneveket igyekeztünk feloldani, elsősorban HORN *et al.* (1990) munkája segítségével. Az intenzíven levelezők nevét külön kigyűjtöttük, és a neveket ugyancsak betűrendbe állítva a személyeket röviden bemutatjuk, megadva életrajzi adataik forrását.

Schmidt Antal levelezése muzeológiai munkásságát nagyszerűen tükrözi. A felsorolt nevek között megtalálhatjuk az akkori tudományosság nagyjait, főként entomológusokat. Hivatali feladataiból és kötelezettségeiből fakadóan nemcsak lepkészekkel, hanem más rovarászokkal és kereskedőkkel is levelezett, és gyarapította a múzeumi gyűjteményeket. Lepkegyűjteményi kurátorként kiváló érdeme 1909-ben a Koy Tóbiás-féle lepkégyűjtemény megszerzése a Műegyetemtől (ANONYMUS 1909). Sikerült megvásároltatnia a Wilhelm Krone-féle molylepkégyűjteményt, Kertész Aba (1857?–1924) híres nappalilepke-gyűjteményét (CSIKI 1923), illetve Bartha Viktor (1879–1941) igen gazdag, főképpen nyugat-palearktikus fajokból álló lepkégyűjteményét. Ez utóbbi vásárlással jelentős szakirodalom is (könyvek és kötetbe kötött különlenyomatok) a múzeum birtokába került.

Schmidt érdeme a lepkégyűjteményi szakkikkek különlenyomat-gyűjteményének felállítása is. Ezeket beérkezési, illetve felvételi sorrendben katalogizálta. A gyűjtemény jelenleg több mint 17 000 tételt számlál, és egy évtizede kiegészült egy majdnem hasonló nagyságú, a szerzők szerinti betűrendben rendezett, újabb szakkikket őrző különlenyomat-gyűjteménnyel.

Kiválóan szemlélteti muzeológiai és tudományos szervezői munkásságát Norman D. Riley-vel (1890–1979), a British Museum rovar-tani osztályának vezetőjével folytatott levelezése (B4954/499), amelyben az 1921 és 1939 közötti időszakból összesen 33 levél és egy Riley által írt levelezőlap található. A levelezés részletesen taglalja a cserelhetőségeket és azok lebonyolítását, és hogy ezek egy része valóban megvalósult, bizonyítják a mai is fellelhető gyűjteményi példányok (8–9. ábra). Ezen túl természetesen felmerültek különféle tervek és meghívások gyűjtőutakról, látogatásokról, szakmai problémákról is.

Különös intenzitással levelezett Diószeghy Lászlóval (1877–1942), akivel szoros barátságban állt. Ezt nem szakította meg az sem, hogy 1920 után Schmidt magyar, Diószeghy pedig román állampolgár lett, így személyesen ritkábban találkozhattak. Diószeghytől 114 dokumentum származik (1910–1919: 53 levél, 6 levelezőlap, 2 távirat; 1920–1929: 36 levél, 3 levelezőlap és 1930–1939: 12 levél, 2 levelezőlap). Ennek a szoros kapcsolatnak részben az volt az eredménye, hogy a MTMÁL-e minden érdekesebb és ritkább Diószeghy által gyűjtött lepkéből kapott, ezek ma is megtalálhatók a törzsgyűjteményben (10–11. ábra).

Schmidt Antal munkásságát elsősorban muzeológusként kell nagyra értékelnünk. Mint az őt követő harmadik magyarországi lepkész nemzedék tagjai, tisztán látjuk: részben ő vetette meg az alapját Magyarországon a tudományos alapú lepkészetnek, emellett hivatalnoki precizitással végezte munkáját a múzeumban. Az általa európai színvonalra fejlesztett lepkegyűjtemény mint kutatóhely alapul szolgált az őt követő nemzedékek számára, és itt kezdődhetett meg néhány kiemelkedő személyiség ragyogó pályafutása. Itt elsősorban a már elhunyt Gozmány Lászlóra (BÁLINT *et al.* 2011), Szent-Ivány József (BÁLINT és KATONA, kézirat) és Kovács Lajosra (FAZEKAS 2013) utalunk, de hivatkozhatnánk ma is élő, prominens kollégákra és lepkésztársakra.

8–9. ábra. Schmidt Antal által cserélt lepkék a Magyar Természettudományi Múzeumban. 8 = a brit Bertram Cooke által nevelt *Callophrys avis* Chapman, 1909 példány, jellegzetes fekete, rövid brit tűre tűzve (Állattár, Lepkegyűjtemény BP IV/5/1); 9 = a leíró gyűjteményéből származó *Thecla bieti* Oberthür, 1886 példány, a tibeti típus lelőhelyéről (Állattár, Lepkegyűjtemény: BP V/4/4)
Figs 8–9. Butterfly specimens in the Hungarian Natural History Museum exchanged by Antal Schmidt. 8 = Specimen of *Callophrys avis* Chapman, 1909, reared by the British Bertram Cook, on characteristic short black British pin (HNHM, coll. Lepidoptera: BP IV/5/1); 9 = topotypic specimen *Thecla bieti* Oberthür, 1886 from the collection of the describer (HNHM, coll. Lepidoptera: BP V/4/4)

Végezetül megjegyezzük: a muzeológus-entomológus élete sokszor elvész az adminisztrációs feladatok útvesztőiben. Bár a rárótt feladatokat lelkiismeretesen elvégzi, az eredményeket ő maga sokszor nem látja. Ha az ebből származó belső konfliktusokat sikerül feloldani, nem ritkán keserédes irónia segítségével (12. ábra), az, ha nem is előbb, de utóbb mégis meghozza a gyümölcsöt. Erre fényes példa nemcsak az előbb idézett Norman D. Riley, a brit entomológia nagyra értékelt alakja, hanem maga Schmidt Antal is. Kitűnő nyelvtudása, szervezőtehetsége, összekötetései, alaposága és megbízhatósága, kiváló muzeológusi munkája

10–11. ábra. Diószeghy László által gyűjtött lepképdányok a Magyar Természettudományi Múzeumban. 10 = *Tortrix wassiana* Schmidt, 1930: szüntípus (Lepkegyűjtemény: 22A/6); 11 = *Coenonympha tullia schmidtii* Diószeghy, 1929, szüntípus (Lepkegyűjtemény: 59A/34).
Figs 10–11. Butterfly specimens in the Hungarian Natural History Museum collected by László Diószeghy. 10 = *Tortrix wassiana* Schmidt, 1930, syntype (coll. Lepidoptera: 22A/6); 11 = *Coenonympha tullia schmidtii* Diószeghy, 1929, syntype (coll. Lepidoptera: 59A/34)

és nem utolsósorban a lepkék iránti szeretete miatt Schmidt Antal a magyar lepkészet egyik méltó szereplője.

Schmidt Antal levelezőpartnereinek betűrendbe állított névjegyzéke

Adamczewski, Stanislaw (Sz), Agenjo, Ramon (Sz), Ajtai-Kovács Gyula (Sz), Ajtay Jenő (Sz), Ajtay Jenőné (Sz), Alberti, Burchard (Sz), Alsó Miklós (Sz), Amsel, Hans Georg (Sz), Angyal Dávid (Sz), Asahima, Y. (Sz), Asahina, Syoziro (Sz), Astfäller, Bernadino (Sz), Aurivillius, Olaf (Sz).

Ábel Lajos (Sz), Ászner József (Sz).

Bair, Alfred (Sz), Bajza József (Sz), Bálint Sándor (Sz), Balta Mózes (Sz), Bárcsi Endre (Sz), Bardy, William (Sz), Barnes, B. D. (Sz), Bartel, Max (Sz), Barth, W.

I am no longer an entomologist
at all hardly - merely an
"administrator" - which means
a kind of glorified office boy!
Yours very sincerely
NDRiley.

12. ábra. Norman D. Riley 1937. december 28-án Schmidt Antalnak írt levelének utolsó bekezdése: „Én többé már legkevésbé vagyok entomológus – sokkal inkább adminisztrátor – ami azt jelenti, egyfajta fölmagasztalt tisztviselő szolgáló lettem!” (Magyar Természettudományi Múzeum, Tudománytörténeti Gyűjtemény: Schmidt Antal fond, N. D. Riley mappa).

Figs 12. The last paragraph of the letter written by Norman D. Riley to Antal Schmidt on the 28th of December, 1937. "I am no longer an entomologist at all hardly – merely an "administrator" – which means a kind of glorified office boy!" (HNHM, Archives of History of Science, fond Schmidt, folder D. Riley)

(Sz), Bartha Viktor (Sz), Bartkó József (Sz), Bastelberger, Max Jozef (Sz), Bauer, Erich (Sz), Becker, Hugo (Sz), Bene József (Sz), Bergold G. H. (cég) (Sz), Berio, Emilio (R), Berkovits Lajos (Sz), Berlin Collegium Hungaricum (Sz), Bessenyei Elemér (Sz), Bethlen András (S), Beuret, Henry (R), Bezsilla László (R), Biener, Alfred (R), Binder, Adolf (Sz), Bitter Gyula (Sz), Bódai Imre (Sz), Bodenheim, Fritz (Sz), Bolivar, Pieltain (Sz), Bolkay István (Sz), Bordan István (Sz), Boronkay Ferenc (Sz), Borzsák Sándor (Sz), Both Ferenc (Sz), Bourgogne, Jean (Sz), Boursin, Charles (I), Böttcher, Ernst (Sz), Bradshaw, V. C. (Sz), Brandenburg (Sz), Brasch, H. (Sz), Brustmann, Hans (Sz), Buda Ádám (Sz), Budapest Székesfőváros Polgármesteri Hivatala (Sz), Bugacsek Ottó (Sz), Buresch Iván (Sz), Bytinski-Salz, Hans (R).

Callies, Gustav (R), Calmbach Viktor (Sz), Canizo, Jose del (Sz), Caradja, Aristid (R), Catherine, Georges (Sz), Cerva Frigyes (Sz), Chapman, Thomas A. (R), Chemin de Fer de Paris á Lyon (cég) (Sz), Choldowski, Nikolay (Sz), Cholnoky Jenő (Sz), Chretien, Pierre (Sz), Clarke MacIntyre, William (Sz), Clen, Hubert (Sz), Cockayne, Edward (Sz), Collier, W. A. (Sz), Collins, R. J. (Sz), Coma, Pedro (Sz), Conrad Mihányné (Sz), Cook, Thos (Sz), Cooke, Bertram Hunter (I), Corti, Alfonse (Sz), Coulet, Augustin (Sz), Coulon, D. (Sz), Cromburgghe de Picquendaele, Guibert (Sz), Culot, Jules (Sz), Czekelius, Daniel (R).

Csenkey Ágoston (Sz), Cserny Lajos (Sz), Csiki Ernő (Sz).

Daniel, Franz (R), Dannehl, Franz (Sz), Dékány István (Sz), Derenne-Meyers, F. (Sz), Diehl, Fritz (Sz), Diószeghy Ilona (Sz), Diószeghy László (I), Diószeghy Lászlóné (Sz), Disque, Heinrich (Sz), Dittrich, Hubald (Sz), Diueley, Daphne (Sz), Dobay László (Sz), Dobiasch, Franz (Sz), Dobiasch, Matilde (R), Dohrn, Heinrich (Sz), Dold, Karl (Sz), Domán Róza (Sz), Domrowski, Ottilie (Sz), Doonai, Morendro (Sz), Dornyai Béla (Sz), Dőry Viktor (Sz), Draudt, Max (Sz), Drensky P. (Sz), Dublicky, Boris N. (Sz), Dudich Endre (Sz), Dultz (cég) (Sz), Dürch, Hermann (Sz).

Ebert, Heinz (R), Ebert, Otto (Sz), Éhik Gyula (Sz), Ehrenheim Ferdinánd (Sz), Eisner, Kurt (Sz), Eller, Carl (Sz), Ellingham, Harry (Sz), Emden, Fritz van (Sz), Emmerlieng Rezső (Sz), Endrey Elemér (Sz), Endrey Tivadar (Sz), Entz Géza (Sz), Erdős József (Sz), Erély és Szabó (cég) (Sz), Ermolaev, ? (Sz), Erődi-Harrach Tihamér (Sz), Ertl, Johann Nepomuk (Sz), Esaki, Teiso (Sz), Escalera, Fernando (Sz), Eszterházy Hercegi Hitbizomány (Sz).

Fabigan, Hans (I), Faller Albert (Sz), Faragó János (Sz), Farkas Ferenc (R), Farkas János (Sz), Farkas László (Sz), Farkas Pál (Sz), Farkasfalvi Kornél (Sz), Favre, Paul (Sz), Fejérváry Géza (Sz), Fekete Győző (Sz), Fernandez, Ambrozio (Sz), Fernbach Gyula (Sz), Ferrotetil Rt. (cég) (Sz), Festetics Főtitkári Hivatal (Sz), Fiedler, Georg (Sz), Filipev, N. (Sz), Fiori, Attilio (R), Fischer, Emil (Sz), Fischer, Felix (Sz), Fischler, Charles (Sz), Fodor Jenő (Sz), Földes János (Sz), Franck, Henrik (cég) (Sz), Frieb, Hermann (Sz), Friedrich Antal (R), Frisch, Albert (cég) (Sz), Fritsche, Karl (Sz), Fuchs, Ferdinand. (Sz), Futó M. Miklós (Sz), Füge Bernhard (Sz).

Gabrieli György (Sz), Gaede, Max (Sz), Gaiser, R. (Sz), Gál Geláz (R), Galvagni, Egon (Sz), Gammel Alajos (Sz), Gebhardt Antal (Sz), Gerasimov, Alexej (Sz), Gerevich Tibor (Sz), Gestner K. (Sz), Ghyka György (Sz), Gianelli, Giacinto (R), Giordani Soika, Antonio (Sz), Glais, R. (R), Goltz, H. (R), Gombocz Endre (Sz), Gorka Sándor (Sz), Gödör Kapisztrán (Sz), Götschmann, Theodore (Sz), Grabovszky Camill (Sz), Gradl, Franz (R), Graeser Frigyes (R), Graves, Philip P. (Sz), Gremminger, Alois (Sz), Groth, Klaus (Sz), Guerne, B. (Sz), Gundermann, Ernst (Sz), Gyenes Ferenc (Sz), Györffy István (Sz), Györffy Jenő (Sz).

Haase, Josef (Sz), Haeger, E. (Sz), Hafner, J. (Sz), Hafner Máté (Sz), Halbeck Richard (Sz), Haller Károly (Sz), Hamlin, Chancey J. (Sz), Hámory L. Aladár (I), Hanchus, K. (Sz), Hander, Franz (Sz), Handschin Eduárd (Sz), Hankó Béla (Sz), Hannemann, E. (Sz), Hantschk, Louis (Sz), Hantschk, Stefánia (Sz), Harrison, G. Heslop (Sz), Hartig, Gustav (Sz), Hegyi Hugóné (Sz), Helm, Karl (R), Hensch Andor (Sz), Herczeg Árpád (Sz), Hering, Martin (Sz), Heydemann, Fritz (R), Hierschemann, Karl, W (cég) (Sz), Hirschhorn J. (cég) (Sz), Hirschler, J. (Sz), Hoffmann, Aug. (Sz), Hohler, Heinrich (I), Hohorst, Wilhelm (Sz), Holdhaus, Karl (R), Holik, Otto (R), Hóman Bálint (Sz), Horch, Robert (Sz), Horváth Elemér (Sz), Horváth György (Sz), Höfer, Carl (R), Hudacsek János (Sz), Husz János (Sz).

Ison Kálmán (Sz), Izsák Gyula (Sz).

Jablonkay (Stahulják) József (Sz), Jäckh, Ebrhard (Sz), Jackson, Maurice (Sz), Jähnig, Richard (R), Janse, Antonius (Sz), Jermann Pál (Sz), Jesibke, Otto (Sz), Joannis, Joseph (R), Jóbai János (Sz), John, Oscar (Sz), Jordan, Karl (Sz), József Dezső (Sz).

Kadocsa Gyula (Sz), Kahle, Ilse (Sz), Káldor Ágoston (Sz), Kanabé Gyula (Sz), Kankovszky Ervin (Sz), Kannisto, Artur (Sz), Kapellaro, Gottlieb (R), Kardos Ödön (Sz), Károlyi ? (Sz), Karsch Ferdinánd (Sz), Katona László (Sz), Kautz, Hans (Sz), Kelemen Mihályné, Öller Teréz (Sz), Kéménszky Ferenc (Sz), Kendi Károly (Sz), Kenedich József (Sz), Kerrich, Geoffrey (Sz), Kertész Aba (Sz), Kibler, Paul (cég) (Sz), Kiefer, Otto (Sz), Kikuchi, O. (Sz), Kirchberg, Erich (Sz), Kiss Árpád (Sz), Kitschelt Rudolf (Sz), Kittenberger Kálmán (Sz), Kleinschmidt, Johann (Sz), Kleist Gyula (ifj.) (Sz), Klemensiewicz, Stanislaw (Sz), Klimesch, Josef (I), Knöbl Rezső (Sz), Koch, Carlo (R), Kocsi Weiszmáhr Jenő (Sz), Kolb, Lorenz (Sz), Konkoly-Thege Máté (Sz), Korb, Max (I), Korber Ernő (Sz), Kormos Tivadar (Sz), Koschabek, Franz (R), Koshantschikoff, Wassilij (Sz), Kostka ? (Sz), Kotzsch, Hans (Sz), Kovács Lajos (Sz), Kozlov, Peter (Sz), Kozlovszky ? (Sz), Köntzei Gerő (R), Kranshaar Ernő (Sz), Kremky, Jerzy (R), Krenner Dezső (Sz), Krogerus, Hans (Sz), Krone, Wilhelm (I), Kundrath, Joseph (Sz), Kunike, G. (Sz), Kusnezov, Nikolaj (Sz), Kussbach Tivadar (Sz), Kuthy Béla (R), Kühnau, W. (Sz).

Lange, Karl Friedrich (Sz), Larsen, Carl Sophus (Sz), László Miklós (Sz), Le Cerf, Ferdinand (R), Leidenfrost Gyula (Sz), Lengyel György (Sz), Leuthe, Max

(R), Lewamowski, M. R. (Sz), Lhomme, Leon (Sz), Linack, E. (R), Lindner, Erwin (Sz), Lindroth, Carl, H. (Sz), Lintia Dénes (Sz), Liphay Béla (R), Locke, Heinrich (Sz), Loibl, Hans (Sz), Lorkovich, Zdravko (R), Löhnert, Hans (Sz), Löw György (Sz), Lucas, Daniel (R), Ludvik Endre (Sz).

Magyar Nemzeti Múzeum (Sz), Majovszky Pál (Sz), Malért (cég) (Sz), Mandl, Karl (Sz), Manissadüan, Johann (Sz), Marshall, Erik (R), Martini, H. (Sz), Matsowski, Marjan (Sz), Matsumura, Shonen (Sz), Mayer Viktor (Sz), Mazier Ferdinand (Sz), Meder, Oskar (Sz), Meess, Adolf (Sz), Méhely Lajos (Sz), Meinicke, H. (Sz), Meixner, Adolf (Sz), Metcalf, John W. (Sz), Michel, Josef (Sz), Mihályi Ferenc (Sz), Minnesota University (Sz), Mishawa Takayoshi (Sz), Mitterberger, Karl (Sz), Móczár Miklós (Sz), Moesz Gusztáv (Sz), Molnár Ferenc (Sz), Molnár Gábor (Sz), Mondok József (Sz), Mondok László (Sz), Montett, Gabriele (Sz), Montreal, Magyar Főkonzul (Sz), Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelősége (Sz), Müller Arnold (Sz), Müller Eduárd (Sz), Müller Leopold (Sz), Müller Sándor (Sz), Müller-Rutz, Johann (R).

Nadler Herbert (Sz), Nagel, L. (Sz), Nagel, Paul (Sz), Nagy Emil (Sz), Nagy Tibor (Sz), Nattán Miklós (Sz), Natvig, Leif Reinhardt (Sz), Naufock, Albert (Sz), Némedyné (Sz), Németh Jenő (Sz), Niesiolowski, Witold (Sz), Novák Anton (Sz), Novák Ede (Sz), Novak, Peter (R).

Olt, Anton (Sz), Osthelder, L. (R), Ostrogovich, Adrian (R), Öller, Ragnar (R), Öry Béla (Sz).

Paravicini, Ludwig (R), Parestetich László (Sz), Pawlas Gyula (Sz), Pazsiczky Jenő (I), Pazsiczky Sándor (I), Peidl Imre (Sz), Perczel ? (Sz), Perty Arthur (R), Péterfi István (Sz), Petróczki István (Sz), Pfan J. (Sz), Pfeiffer, Ernst (R), Pfitzner, Rudolf (Sz), Pichlers A. Witwe and Sohn (cég) (Sz), Pierce, Frank Nelson (Sz), Pillich Ferenc (I), Piso Kornél, S. (Sz), Pitter Tivadar (Sz), Plucinski, Karl (Sz), Póka Róza (Sz), Pokorny, Franc (Sz), Pongrácz Sándor (Sz), Praski, Fr.(Sz), Praviel, G. (Sz), Predota, Karl (R), Preisseecker, Fritz (R), Prohaska, Karl (I), Prokopec Lajos (Sz), Prout, Lewis B. (R), Pruffer, Jan (Sz), Püngeler, Rudolf (Sz).

Querci, Orazio (R).

Ráckeve Királyi Család Uradalmi Főtisztviselősége (Sz), Radeczky Dezső (Sz), Radó Keresztély (Sz), Raebel, Hermann (Sz), Ragusa, Enrico (Sz), Rákóczi Pacsetich László (Sz), Rakovec Rudolf (R), Rambousek, FR. G. (Sz), Rasek, Jaroslav (Sz), Rebel, Hans (I), Rech, Margarethe (R), Reichardt, Axel (Sz), Reinthal, Walfried (Sz), Reiss, Hugo (R), Reisser, Hans (R), Reitter, Emmerich (R), Resch Ignác (Sz), Reskovits Miklós (R), Reverdin, Jacques L. (R), Riedl Béla (Sz), Riley, Normann (I), Rittich, Virgil (R), Rogulja, Milos (Sz), Roman, Abraham (Sz), Romnicke, Paul (Sz), Róna Jenő (Sz), Rondou, P. (Sz), Ronnicke, ? (Sz), Rosen, Kurt (Sz), Rosset, ? (R), Roth Károly (Sz), Rothschild, Nataniel Charles (I), Rothschild, Nataniel Charles Mrs (Sz), Rotoczky Gyula (Sz),

Rougemont, Frederic (Sz), Rougemont, Frederic, Mme (Sz), Rougenont, L. (R), Röder Vilmos (Sz), Rubinek István (Sz), Ruff Arnold (Sz).

Sacellary Györgyné (Sz), Sándor Sándor (Sz), Sätzl, Max (R), Scabell, Leila (Sz), Schág Dániel (Sz), Schatzmayr, Arturo (Sz), Schawerda, Carl (R), Scheppnik, Alfred (R), Schille, Friedrich (Sz), Schima, Karl (Sz), Schlüter, Curt (Sz), Schmidt, A. M. (Sz), Schmidt, Richard (Sz), Schmitt Zoltán (Sz), Schreiber, R. E. (Sz), Schütze, Karl Traugott (Sz), Sebestyén Olga (Sz), Seefehlner, J. L. (Sz), Seitz, Adalbert (Sz), Selgass, Julian (Sz), Sheldon, Kimberly (R), Shephard, Harold H. (Sz), Shibuya, J. (Sz), Shwingenschuss, Leo (R), Siegmund E. (cég) (Sz), Silberknopf, Herman (Sz), Simpersky, Franz (Sz), Sitowski, ? (Sz), Soba, Karl (Sz), Soffner, J. (Sz), Sohar Paula (Sz), Solti Sándor (Sz), Soós Lajos (Sz), Soriano, M. (Sz), Spitz, Robert (Sz), Stach, Stefan (Sz), Stättermayer, Julius (Sz), Staudacker, ? (R), Staudinger, Otto & Bang-Haas, A. (cég) (I), Stehlik, Brunon (Sz), Stempffer, Henry (I), Stetter-Stättermayer, Julius (Sz), Straubenzee, C. (Sz), String, H. (R), Surányi János (Sz), Swoboda, Hans (cég) (Sz).

Sz. Zoltán (Sz), Sz.-Patay József (Sz), Szabó Richárd (Sz), Szalkay József (Sz), Szeder M. Clarissa (Sz), Szegedi Vakok Intézete (Sz), Szegedy-Maszák Aladár (Sz), Székessy Vilmos (Sz), Széll Tivadar (Sz), Szente Kornél (Sz), Szent-Istvány Aladár (Sz), Szent-Ivány József (Sz), Szentpétery Zsigmond (Sz), Szilády Zoltán (Sz), Szödényi-Nagy Zoltánné (Sz), Szurdoky Rezső (Sz), Szüts Andor (Sz).

Talbot, George (R), Tamás Lajos (Sz), Tams, W. H. T. (Sz), Tanbé Elis, F. (Sz), Teleki Jenő (Sz), Teleki Sándor (R), Teleki Sándorné (S), Természettudományi Társulat (R), Theszák ? (Sz), Thomas, P. M. (Sz), Thompson, W. E. (Sz), Tiltscher Pál (Sz), Titschak E. (Sz), Toll, Sergiusz (R), Tomala Nándor (R), Tomala Nándorné (Sz), Tortella, Eduardo Pons (Sz), Tömösváry Jolán (Sz), Trotter Elise (Sz), Truskovszky Jenő (Sz), Tsugurov, Sergius (Sz), Turati, Emilio (Sz), Turner, Alfred (Sz), Türk Szilárd (Sz).

Uhl, Franz (Sz), Uhrík-Mészáros Tivadar (R), Ujhelyi József (R), Ulbrich Ede és Sándor (Sz), Urbahn, Ernst (R), Uzonyi Ferenc (Sz).

Vajda László (Sz), Varga Béla (Sz), Vargha Gyula (Sz), Vass Béla (Sz), Vaszkó Györgyi (Gyüre Zoltánné, Baloghné) (Sz), Vaszkó Györgyné (Sz), Vécsey László (R), Vécsey Lászlóné (Sz), Visnyovszky Béla (Sz), Vogd Oszkár (Sz), Vogel A. (Sz), Vollner, H. (R), Vönöczky-Schenk Jakab (Sz).

Wagner Fritz (cég) (Sz), Wagner János (R), Walker, Harry (Mrs) (Sz), Warnecke, Georg (R), Warren, Brisbane (I), Wartha Vince (Sz), Watson, Ilma (Sz), Wehrli, Eugen (R), Weisz Alfred (R), Weismantel Antalné (Sz), Welsh E. (Sz), Wenkheim Miklós (Sz), Werner, Othmar (Sz), Wertner Sándorné (Sz), Wettstein, R. (Sz), Winkler & Wagner (cég) (Sz), Winneguth, Adolf (Sz), Wittmer Walter (Sz), Wodianer Béla (Sz), Wolf Adalbert (Sz), Wolf S. (Sz), Wolsky Sándor (Sz), Worms, Charles (Sz), Wullschlegel, Arnold (Sz).

Yamada Shinichiro (Sz).

Zágoni Kálmán (Sz), Zahradka Ferenc (Sz), Zaitz Imre (Sz), Zalán Antal (Sz), Zannick Rudolf (Sz), Zara Instituto Zoologico Adriatico (Sz), Zarnik, J. R. (Sz), Zerkovitz Béla (Sz), Zerny, Hans (Sz), Zilahi-Kiss Endre (Sz), Zirkmann, Otto (Sz), Zukowsky, Bernhardt (Sz), Züllich, Rudolf (Sz).

Schmidt Antallal intenzív levelezésben álló személyek

Boursin, Charles (1901–1971): a Noctuidae lepkecsalád neves taxonómusa és szisztematikusa. 1945-ig a párizsi MNHN lepkegyűjteményének vezetője, majd sokáig németországi múzeumokat látogatott. Gyűjteménye a karlsruhei múzeumban található. Az MTMÁL számos tőle származó, elsősorban Noctuidae példányt őriz (BROS 1972).

Cooke, Bertram Hewett Hunter (1874–1946): magas rangú katonatiszt (dandártábornok), amatőr lepkegyűjtő. Schmidt Antallal Budapesten ismerkedett meg, ahol mint az antant Szövetséges Katonai Ellenőrző Bizottságának tagja szolgált két évig. Ez alatt együtt gyűjtött Schmidttel. Számos MTMÁL-ban őrzött nappalilepke-példány tőle származik (COOKE 1924).

Diószeghy László (1877–1942): parciumi festőművész, szenvedélyes lepk kutató. A két világháború közötti magyar lepkészet egyik meghatározó alakja. Gyűjtéseivel nemcsak saját gyűjteményét (ami később a Székely Nemzeti Múzeumba került), hanem a Nemzeti Múzeumot is példamutatóan gyarapította (BALOGH 1955, CAPUŞE & KOVÁCS 1987).

Fabigan, Hans (1892–1954): banktisztviselő, amatőr lepk kutató. Schmidt Antal gyűjtőtársa (KLIMESCH 1956).

Hámory Aladár (1876–1946): tanárként Léván, majd Körmöcbányán, később Kaposváron élt. Sokat gyűjtött Dalmáciában, a Staudinger cégnek rendszeresen szállított lepkéket. Schmidt Antallal baráti viszonyt ápolt. Gyűjteménye 1946-ban került a MTM-ba (PAZSICZKY 1946).

Klimesch, Josef (1902–1995): pénzügyi szakember, majd molyspecialista, a linzi múzeum munkatársa. Szorosan együttműködött a müncheni rovarászokkal, így gyűjteménye a bajor állattani múzeumba került. Még a II. világháború előtt bajor kollégákkal és Schmidt Antal társaságában gyűjtött Magyarországon (ASPÖCK 2003).

Korb, Maximilian (1851–1933): müncheni utazó, rovarász és rovarkereskedő. Schmidt Antal elsősorban cserekapcsolatban állt vele (ARNOLD 1933, NAUMANN 2002).

Krone, Wilhelm (? – ?): a császári és királyi hadsereg tisztviselője, majd középiskolai tanár, bécsi molyspecialista. Típuspéldányokban gazdag gyűjteményét

a Nemzeti Múzeum vásárolta meg. A Krone-gyűjtemény példányai az MTMÁL Microlepidoptera törzssanyagának fontos részét képezik.

Pazsiczky Jenő (1876–1919): a frivaldi (ma: Rajec, Szlovákia) születésű amatőr lepkész pénzügyi tisztviselőként dolgozott Budapesten, Zomboron majd Trencsényben. Jelentős anyaggal gyarapította a Nemzeti Múzeum lepkegyűjteményét (FEKETE 1923).

Pazsiczky Sándor (1881–1955): a trencsényi (ma: Trenčín, Szlovákia) születésű tanár-festőművész, öccse a fent említett P. Jenőnek. Kaposváron telepedett le, ahol Nattán Miklós (1910–1970) társa volt a lepkészésben. Halála után jelentős gyűjteménye a MTMÁL-be került (SZABÓKY 2007).

Pillich Ferenc (1876–1948): dunántúli gyógyszerész és amatőr rovarász. Nemcsak faunisztikával, hanem alkalmazott rovarattal is foglalkozott. Rovargyűjteményei az MTM-ba kerültek (CSIKI 1949, KOLOS 1974).

Prohaska, Karl (1854–1937): vezető gimnáziumi tanár, amatőr lepkekutató. Karinthiában és Stájerországban élt. Elsősorban molylepkékkel (Microlepidoptera) foglalkozott (PUSCHNIG 1938).

Rebel, Hans (1861–1940): A bécsi Naturhistorisches Museum lepkegyűjteményének kurátora, majd a múzeum igazgatója. Szoros szakmai kapcsolatban állt Schmidt Antallal (SZENT-IVÁNY 1941).

Riley, Norman Denbigh (1890–1979): a londoni Natural History Museum lepkegyűjteményének kurátora, majd a rovarani főosztály igazgatója. Szakmai kapcsolatban állt Schmidt Antallal, elsősorban nappalilepkéket cseréltek. Többek között a cserék révén jutott néhány tudománytörténeti szempontból értékes Oberthür példány az MTMÁL-ba (SALMON 2000).

Rothschild, Nathaniel Charles (1877–1923) és felesége, **Wertheimstein Rózsika** (1870–1940) rendszeresen biharmegyeri birtokukon és Budapesten töltötték a nyarat. Ízeltlábú-kutatásokat folytattak, gyűjtött anyagaik nagy része a BMNH-ba került, de a ritkább fajokból a MTM-nak is ajándékoztak (ROTHSCHILD 1983, SALMON 2000).

Staudinger, Otto (1830–1900) és **Bang-Haas, Andreas** (1846–1925): Staudinger Otto alapította a később „Staudinger & Bang-Haas” néven ismert rovarkereskedő céget. Schmidt Antal elsősorban a céggel állt levelezésben. Irattári dokumentumok alapján bizonyítható, a Nemzeti Múzeum nagyobb anyagokat rendelt a cégtől, a lepkelisták egy részét Schmidt állította össze. Andreas Bang-Haas halála utána a céget Otto Bang-Haas (1882–1948) irányította.

Stempffer, Henry (1894–1977): banktisztviselő, amatőr lepkekutató. Szinte kizárólag a Lángszinérfélék (Lycaenidae) taxonómiájával és rendszertanával foglalkozott. Gyűjteménye a párizsi MNHM-ba került. Schmidt Antallal közösen dolgozott a kárpát-medencei *Lycaeides* rasszképződési problémáin (STEMPFER

& SCHMIDT 1932). Az MTMÁL számos tőle származó lepkepéldányt őriz (BERNARDI 1978).

Warren, Brisbane Charles Sommerville (1887–1979): bár ír származású volt, élete nagy részét német nyelvterületen élte le. Egy ideig Svájcban lakott, ahol megírta alapvető *Erebia* monográfiáját (WARREN 1936). Ennek kapcsán intenzív levelezésben állt Schmidt Antallal (WARREN 1979).

*

Köszönetnyilvánítás – Itt fejezzük ki köszönetünket azon kollégáinknak, akik tudománytörténeti bűvárkódásainkat készségesen segítették: Matuszka Angéla (könyvtárigazgató), Sebestyén Réka és Tóth-Barbalics István (könyvtárosok).

The lepidopterist Dr Antal Schmidt (1880–1966): his legacy as curator and director in the Hungarian Natural History Museum

Zs. BÁLINT* & G. KATONA

Department of Zoology, Hungarian Natural History Museum

H-1088 Budapest, Baross u. 13, Hungary

E-mail: balint@nhmus.hu, katona@nhmus.hu

Dr Antal (Anton, Antoine) Schmidt (1880–1966) was working in the National Museum of Hungary for more than three and a half decades, between 1903 and 1939. This period was a rather difficult time of Hungary marked by wars and dictatorships casting a long shadow over not only the history of the country but also on her people. Especially public servants were affected, who had to accomplish their duties in such era full of antagonisms. Therefore it is not surprising that the opinion about the personality of Schmidt remained controversial amongst his contemporaries and his person became forgotten in general amongst people who should remember him. This paper has the aim to present an objective picture of his person via supplying evidences about his career as Lepidoptera curator and as department head.

Antal Schmidt was born on the 9th of February, 1880, in Lugos (then south-east Hungary; now Lugoj, Romania) as the single son of a middle class family. His

* Corresponding author

father Fridolin Schmidt was state officer, his mother's name was Rozália Seemann. Originally both parents were ethnic Germans. The young Schmidt accomplished his schools in western Hungary in the municipal towns Győr (attending the Benedictins' school) and Pápa (maturing in the Calvinists' school). He studied at the University Péter Pázmány between 1899–1903 in Budapest, where he graduated. He got the title doctor of philosophy *cum laude* in 1914. He never married.

During his career in the museum Schmidt took all the obligatory steps on the official ladder. In 1903, he started the probation, got the official position in 22nd June, 1904 as second class vice curator in the Lepidoptera collection, where later he became the curator (5th February, 1912). Subsequently he was nominated as senior curator in the museum, and finally became appointed as the head of the zoological department (28th June, 1935). He retired on the 1st of August, 1939.

Although his doctoral thesis dealt with vertebrate anatomy, Schmidt's interest focused on arthropods in the museum. When he entered into the staff of the Lepidoptera collection, the prominent lepidopterist Lajos Abafi-Aigner (1840–1909) was the acting curator but working exclusively on Macrolepidoptera. Hence, after the passing of János Pável (1844–1901), families of „Microlepidoptera” represented in the Hungarian fauna by one magnitude higher species number, remained without any responsible person. Most probably this prompted the young Schmidt start to deal with micromoths. This was not an unlucky circumstance as Schmidt indeed took this opportunity, remained faithful and determined to this path. This is proven by Schmidt's lepidopterological oeuvre: amongst his 24 publications six (25%) are exclusively dedicated to taxonomic questions on micromoths, and amongst the 25 species-group names he proposed for Lepidoptera 21 (84%) are micros. Therefore he was considered primarily as a micromoth expert, although he was also dealing in his publications with technical and curatorial matters, science history and also macrolepidopterans. However, Schmidt's best known work is the monograph of *Oxytrypia orbiculosa* (Esper, 1799), where he successfully revealed the complicated life history of the enigmatic noctuid species of the Hungarian puszta.

Schmidt was an ardent collector accomplishing many notable collecting trips within his motherland, as in Felvidék (now Slovakia), in Erdély (Transylvania, now western Romania) and in the Banat region (now southwest Romania); as well as in the western parts of Europe (France, Italy and Spain). Most of these trips were financed by himself, and were realised during private holidays, but the specimens collected have almost exclusively been deposited in the collections of the museum where he worked. He did not keep any of them for private purposes.

During his curatorship significant collections found their ways to the department he managed. The Tobias Koy collection from the end of the 18th century with great historical value, the Wilhelm Krone collection (1907) with

very important microlepidoptera material, the collection of Aba Kertész (1857?–1924) with the famous *Parnassius* holdings and the remarkably large collection of colonel Viktor Bartha (1879–1941) with a most important library of special Lepidoptera books and bounded reprints.

Schmidt corresponded virtuously in English, French, German, and Hungarian. The quantity of archived material is remarkable. There are several thousand letters or documents written to him by 598 personalities. This correspondence is a golden mine for historians who research the era as it offers a large magnitude of data in various topics depending on the posed questions. Amongst his most ardent correspondants were fellow Hungarian and German lepidopterists in large numbers, but other nations were also represented. The noctuid specialist and curator colleague Charles Boursin (1901–1971) and the lycaenidologist Henry Stempffer (1894–1977), who was a financial expert by vocation, both were French citizens and lived in Paris. But Norman Derbigh Riley (1890–1979), serving as head of the Department of Zoology in the British Museum (Natural History) and the 2nd Baron Rothschild, Charles (1877–1923) were British Londoners, as well as Bertham H. H. Cook (1874–1946), who served as a senior military officer in Hungary for the allies.

Following his retirement Antal Schmidt did not continue his entomological activity. Curiously he left no record, no document, no specimen after 1939. However what he has done during his long service that is an unshakeable foundation of the Hungarian lepidopterology for the second half of the 20th century, that saw the rise of such classical workers as Lajos Kovács (1900–1971), József Szent-Ivány (1910–1988) and László Gozmány (1921–2006).

*

Acknowledgements – We wish to express our grateful thanks to the following colleagues who helped our research with great enthusiasm: A. Matuszka (Head of Library), R. Sebestyén and I. Tóth-Barbalics (librarians).

IRODALOM – REFERENCES

Schmidt Antal saját közleményeinek listája fentebb, a „Schmidt Antal közleményei” fejezetben található. (Publications by Antal Schmidt are listed on pages 32–33).

ANONYMUS 1909: A Magyar Nemzeti Múzeum rovargyűjteményeinek gyarapodása 1909-ben. [Accessions in the entomological collections of the National Museum of Hungary.] – *Rovartani Lapok* 17: 120.

ANONYMUS 1912a: A „Magyar Entomológiai Társaság” 10. ülése februárius 24-én. [The 10th session of the Hungarian Entomologists’ Society on the 24th of February.] – *Rovartani Lapok* 19: 42.

- ANONYMUS 1912b: A „Magyar Entomologia [!] Társaság” tagjainak névsora az 1912. év elején. [Membership list of the Hungarian Entomologists' Society at the beginning of the year 1912.] – *Rovartani Lapok* **19**: 42–45.
- ANONYMUS 1913: Társulati ügyek. [Society news.] – *Rovartani Lapok* **20**: 92–102.
- ANONYMUS 2003: A Farkasréti temető felszámolt síremlékeinek válogatott jegyzéke. [Selected list of liquidated tombs in Farkasrét cemetery.] – *Budapesti Negyed* **11**(2–4): 118–162.
- ANONYMUS 2014: Schmidt Antal. [Autobiographic sketch of Anton Schmidt.] – In: KENYERES Á. (ed.): *Magyar Életrajzi Lexikon*. <http://mek.oszk.hu/00300/00355/html/ABC13280/13567.htm> [Accessed: 29. V. 2014].
- ARNOLD E. 1933: Max Korb zum Gedächtnis. – *Mitteilungen der münchener entomologischen Gesellschaft* **23**: 103–107.
- ASPÖCK H. 2003: Erinnerungen an Dr. Josef Klimesch (1902-1997). – *Denisia* **8**: 237–277.
- BALOGH E. 1955: Diószeghy László festőművész és természetkutató. [The painter and naturalist László Diószeghy.] – In: BALOGH Z. (ed.): *A Sepsiszentgyörgyi Tartományi Múzeum Évkönyve 1879-1954*. Marosvásárhely, pp. 90–95.
- BÁLINT ZS., GUBÁNYI A. & PITTEK G. 2006: *Magyarország védett pillangóalakú lepkéinek katalógusa a Magyar Természettudományi Múzeum gyűjteménye alapján*. [The catalogue of the papilionoid butterflies protected in Hungary based on the collections of the Hungarian Natural History Museum.] – Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest, 136 pp.
- BÁLINT ZS. & KATONA G. 2012: X úr = Schmidt Antal, állattári igazgató. [Anton Schmidt the director of the zoological department] – *Lepkés könyvek*. http://lepkeskonyvek.blog.hu/2012/12/05/x-ur_schmidt_antal [Accessed: 29. V. 2014].
- BÁLINT ZS. & KATONA G. 2013: Notes on the Hungarian populations of *Melanargia russiae* (Esper, 1783) extinct since a hundred years (Lepidoptera: Nymphalidae, Satyrinae). – *Annales historico-naturales Musei nationalis hungarici* **105**: 179–198.
- BÁLINT ZS., KATONA G. & KUN A. 2011: The scientific publications of Dr Gozmány László (1921–2006) on Lepidoptera with a revised bibliography and an annotated list of taxon names he proposed. – *Annales historico-naturales Musei nationalis hungarici* **103**: 373–428.
- BÁLINT, ZS., KUN, A., PEREGOVITS, L. & RONKAY, L. 2007: Obituary: Dr László Gozmány (1921–2006). – *Nota lepidopterologica* **30**(1): 5–6.
- BERNARDI G. 1978: Nécrologie. Henri Stempffer (1894–1978). – *Bulletin de la Société entomologique de France* **83**(9–10): 238–239.
- BROS E. de, 1972: Charles Boursin. – *Mitteilungen der Entomologischen Gesellschaft Basel* **22**(4): 101–102.
- CAPUȘE I. & KOVÁCS A. 1987: *Catalogul colecției de Lepidoptera „László Diószeghy” de la muzeul județean Covasna, Sfîntu Gherorghe. Catalogue de la collection de lépidoptères „László Diószeghy” du Musée Départemental Covasna, Sfîntu Gheorghe*. – Institutul de Speologie „Emil Racoviță”, București, 397 pp.
- COOKE B. H. 1924: Butterflies of Austria and Hungary. – *The Entomologist* **57**: 74–139.
- CSIKI E. 1923: Újabb rovargyűjtemények a M. Nemzeti Múzeumban. [Newly acquired insect collections in the Hungarian Museum of Natural History.] – *Rovartani lapok* **26**(7–12): 140.
- CSIKI E. 1949: Pillich Ferenc emlékezete. (1876–1948). [Obituary of Ferenc Pillich (1876–1948).] – *Rovartani közlemények* **3**(2): 17–22.
- DANIEL FR. & KOLB L. 1929: Beiträge zur Lepidopteren-Fauna Zentral Ungarns. – *Mitteilungen der münchener entomologischen Gesellschaft* **19**: 335–346.
- DANIEL FR., KOLB L. & OSTHELDER L. 1935: Weitere Beiträge zur Lepidopteren-Fauna der Ungarischen Tiefebene. – *Deutsche Entomologische Zeitschrift „Iris”* **49**: 26–52.

- FAZEKAS I. (ed.) 2013: Kovács Lajos, a legendás magyar lepkész. (Lajos Kovács, the legendary Hungarian lepidopterist.) – *E-Acta Naturalia Pannonica*, Komló **6**: 1–187.
- FEKETE G. 1923: Pázsiczky Jenő dr. [Obituary: Jenő Pázsiczky dr.] – *Folia entomologica hungarica* **1**: 57–59.
- HORN W., KAHLE I., FRIESE G. & GAEDIKE R. 1990: *Collectiones entomologicae. Ein Kompendium über Verbleib entomologischer Sammlung der Welt bis 1960.* – Akademie der Landwirtschaftswissenschaften der Deutschen Demokratischen Republik, Berlin, pp. 1–220 (Teil I: A bis K), 221–573 (Teil II: L bis Z).
- HORVÁTH Cs. & KORSÓS Z. 1994: Az elmúlt száz év előadói. [Sessions of the last hundred years.] – *Állattani Közlemények* **78** (Supplementum): 39–177.
- KLIMESCH J. 1956: Hans Fabigan (Nachruf). – *Jahrbuch des Oberösterreichischen Musealvereins* **101**: 109–110.
- KOLOS Cs. 1974: Metelka Ferenc és Pillich Ferenc – két entomológus gyógyszerész. (Two Hungarian pharmacists and entomologists, Ferenc Metelka and Ferenc Pillich.) – *Gyógyszerészet* **18**: 68–70.
- KORSÓS Z. & HORVÁTH Cs. 1996: A Magyar Természettudományi Múzeum rövid története. [A short history of the Hungarian Natural History Museum.] – *Magyar Múzeumok* **2**(4): 5–9.
- MAKRA Sz. 2013: Dr Allodiatoris Irma (1912–1988): bibliographical scetch and bibliography. – *Annales historico-naturales Musei nationalis hungarici* **105**: 395–401.
- MÉSZÁROS Z. & VOJNITS A. 1972: *Lepkék, pillék, pillangók. [Butterflies and moths.]* – Natura, Budapest, 119 pp.
- NAUMANN C. M. 2002: On the occasion of Max Korbs 150th birthday. Zum Gedenken an Max Korb 1851–1933 aus Anlass seines 150. Geburtstages. – *Entomologische Zeitschrift* **15** (1121): 12–19.
- OSTHELDER L. 1937: Weitere Beiträge zur Lepidopteren-Fauna der Ungarischen Tiefebene. Mikrolepidopteren. – *Deutsche Entomologische Zeitschrift „Iris“* **51**: 100–113.
- PAZSICZKY S. 1947: Három kaposvári lepkész emlékezete. [Memory of three lepidopterists in Kaposvár.] – *Folia entomologica hungarica* **2**: 1–3.
- PUSCHNIG R. 1938: Reg.-Rat. Karl Prohaska. – *Carinthia II* **128**(48): 136–138.
- ROTHSCHILD M. 1983: *Dear Lord Rothschild: birds, butterflies and history.* – Hutchinson, London, xx + 397 pp.
- SALMON M. A. 2000: *The Aurelian Legacy. British Butterflies and Their Collectors.* – Berkely – University of California Press, Los Angeles, 423 pp.
- SOÓS L. 2002: *Négy évtized a Múzeum körút mentén. Életképek a Pesti Egyetemről és a Magyar Nemzeti Múzeumról a XIX. század fordulóján. [Four decades along Múzeum körút. Sceneries of the Pest University and National Museum of Hungary in the turn of the 19th century.]* – Magyar Malakológiai Társaság, Pápa, 169 pp.
- SZABÓKY Cs. 2007: *A lepkészet története Magyarországon. [History of lepidopterology in Hungary.]* – Magánkiadás, Budapest, 415 pp.
- SZENT-IVÁNY J. 1939: VII. Nemzetközi Rovartani Kongresszus Berlinben. [The VIIth International Congress of Entomology in Berlin.] – In: DETRE L., HUZELLA T., BARTUCZ L., KÉZ A. & BALÁZS J. (eds): *A Természettudományi Társulat Évkönyve 1939-re (Stella Almanach)*. Királyi Magyar Természettudományi Társulat, Budapest, pp. 1–3.
- SZENT-IVÁNY J. 1941: H. Rebel emlékezete. [Obituary of H. Rebel.] – *Folia entomologica hungarica* **6**(3–4): 43–48.
- WARREN B. C. S. 1936: *Monograph of the genus Erebia.* – British Museum (Natural History), London, 407 pp.
- WARREN E. J. M. 1979: Obituary: Brisbane C. S. Warren. * 29. III. 1887 – † 22. I. 1979. – *Nota lepidopterologica* **2**: 119–120.